

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA PRECUP ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 17771/03)

Hotărâre

Strasbourg

27 ianuarie 2009

Definitivă

27/04/2009

Hotărârea poate suferi modificări de formă.

În cauza Precup împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Ann Power, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 6 ianuarie 2009,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 17771/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Octavian Precup („reclamantul”), a sesizat Curtea la 8 aprilie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de A. S. Kolozsi, avocat în Oradea. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 7 noiembrie 2007, președintele secției a treia a hotărât să comunice cererea Guvernului. Astfel cum prevede art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT,

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamantul s-a născut în 1930 și are domiciliul în Oradea.

5. În dimineața zilei de 13 octombrie 1999, mașina condusă de către acesta a lovit un biciclist, iar acesta din urmă a decedat câteva minute mai târziu, în drum spre spitalul cel mai apropiat. La 31 ianuarie 2000, Parchetul de pe lângă Judecătoria Oradea a trimis reclamantul în judecată pentru ucidere din culpă, infracțiune pedepsită de art. 178 alin. (2) C. pen.

6. După ce a dispus o expertiză tehnică, a audiat doi martori și a respins cererea pachetului de a efectua o a doua expertiză, prin hotărârea din 29 mai 2000, Judecătoria Oradea a achitat reclamantul de infracțiunea de ucidere din culpă. Pe baza expertizei tehnice, în special, care a stabilit că bicicleta victimei nu era echipată în față cu lumină de culoare albă și în spate cu lumină de culoare roșie, iar accidentul nu putea fi evitat în împrejurările respective, judecătoria a hotărât că reclamantul nu era vinovat pentru comiterea accidentului.

7. Parchetul a formulat apel împotriva acestei hotărâri invocând faptul că viteza reclamantului nu era adaptată la condițiile meteo nefavorabile, că mașina acestuia avea probleme la faruri, că bicicleta victimei dispunea de trei catadioptri de culoare roșie în spate și că expertiza era lovită de nulitate. Prin decizia din 15 septembrie 2000, Tribunalul Bihor a respins apelul și a hotărât că expertiza tehnică nu era lovită de nulitate și că reclamantul își respectase obligațiile legate de conducerea automobilului.

8. Prin hotărârea din 3 aprilie 2001, pronunțată în ultimă instanță, Curtea de Apel Oradea a respins recursul introdus de parchet pe baza aceluiași motive. Curtea de Apel a constatat că parchetul nu a formulat obiecții cu privire la expertiză și că era necesar să concluzioneze că reclamantul nu a putut evita accidentul în cauză.

9. La o dată neprecizată, Procurorul general a introdus la Curtea Supremă de Justiție un recurs în anulare împotriva hotărârii din 3 aprilie 2001 și a soluțiilor confirmate prin această hotărâre. S-a susținut că, prin achitarea reclamantului, instanțele însărcinate cu soluționarea cauzei au comis o eroare gravă în apreciere a faptelor. Procurorul general a susținut, în special, că reclamantul ar fi trebuit să își adapteze viteza astfel încât să poată opri mașina pe distanța cuprinsă în câmpul său de vizibilitate și că instanțele s-au bazat numai pe expertiza tehnică. Or. expertul nu și-a motivat concluziile, având în vedere că, din raportul anchetei întocmit la locul accidentului, reieșea că bicicleta victimei era echipată cu catadioptri de diferite culori și că intensitatea luminii de la farurile mașinii reclamantului era în mod evident insuficientă.

10. După ce a refuzat, invocând lipsa de relevanță, să sesizeze Curtea Constituțională cu privire la excepția de neconstituționalitate ridicată de reclamant, prin hotărârea din 11 octombrie 2002, pe baza probelor administrate anterior și fără să audieze persoana în cauză, Curtea Supremă de Justiție a admis recursul formulat de Procurorul general, a casat hotărârea din 3 aprilie 2001 și a trimis cauza la Judecătoria Oradea pentru o nouă examinare a dosarului și pentru efectuarea unei a doua expertize. Aceasta a hotărât că instanțele care s-au pronunțat în cauză nu au luat în considerare contradicțiile dintre concluziile expertizei și anumite date tehnice oferite de expertiză și de celelalte probe din dosar, deși parchetul solicitase efectuarea unei a doua expertize. Curtea Supremă de Justiție și-a concluzionat hotărârea după cum urmează:

„La reexaminarea cauzei, instanța de trimitere va reevalua toate probele din dosar, din moment ce concluzia de nevinovăție a inculpatului este în mod evident eronată, în măsura în care acesta nu a adaptat viteza la condițiile de trafic rutier (întuneric și ceață densă), nu a fost suficient de atent și, conform declarațiilor sale, nu a văzut bicicleta decât după accident [...] și în măsura în care mașina sa avea defecțiuni grave la sistemele de frânare și de iluminat [...]. Pentru a stabili răspunderea acuzatului în accidentul respectiv, este necesar, de asemenea, să se ia în considerare faptul că victima circula în mod regulamentar, pe partea stângă a drumului la un metru de acostament, iar drumul era complet liber și permitea evitarea bicicletei.”

11. Prin hotărârea din 28 iunie 2004, după ce a dispus efectuarea unei noi expertize tehnice, Judecătoria Oradea a condamnat reclamantul la o pedeapsă cu închisoarea de șase

luni pentru ucidere din culpă, dar a constatat că pedeapsa în cauză făcea obiectul grațierii colective prevăzute de Legea nr. 543/2002.

12. Prin hotărârea din 9 februarie 2005, Tribunalul Bihor a păstrat această hotărâre și a respins apelul introdus de către reclamant, care a susținut că era necesar să se ia, de asemenea, în considerare cele trei decizii succesive citate anterior privind achitarea (a se vedea supra, pct. 6-8) și a contestat răspunderea sa penală. Tribunalul a hotărât că nu era ținut de deciziile anterioare, cu excepția considerentelor din hotărârea de casare cu trimitere din 11 octombrie 2002, și că aceste considerente au fost respectate prin administrarea unei noi expertize pe care se întemeia, în principal, constatarea culpabilității reclamantului.

13. Prin hotărârea din 12 mai 2005, Curtea de Apel Oradea a respins recursul formulat de către reclamant, motivând că nu existau îndoieli cu privire la vinovăția acestuia în producerea accidentului și că acesta avea obligația de a circula, pe timp de ceață, cu o viteză care să îi permită evitarea oricărui accident.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

14. Art. 385¹⁸ alin. (1) C. proc. pen. prevede că instanța de rejudecare trebuie să se conformeze hotărârii instanței de recurs, în măsura în care situația de fapt rămâne cea avută în vedere la soluționarea recursului.

15. În perioada faptelor, Codul de procedură penală prevedea că deciziile definitive de condamnare sau de achitare puteau fi revizuite printr-un „recurs în anulare” introdus de procurorul general. Unul dintre cazurile în care se putea face recurs în anulare era comiterea unei „erori grave de fapt” de către instanțele care au judecat cauza [art. 410 alin. (1) I pct. 8]. Recursul în anulare putea fi declarat în termen de un an de la data la care decizia instanței ordinare care se pronunță în ultimă instanță a rămas definitivă (art. 411).

Dispozițiile Codului de procedură penală privind recursul în anulare au fost abrogate prin Legea nr. 576/2004, publicată în Monitorul Oficial din 20 decembrie 2004.

ÎN DREPT,

I. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 6 § 1 ȘI ART. 13 DIN CONVENȚIE

16. Reclamantul pretinde că dreptul său la un proces echitabil și principiul securității raporturilor juridice nu au fost respectate de Curtea Supremă de Justiție care, în urma recursului în anulare introdus de Procurorul general, a casat hotărârea definitivă de achitare pronunțată în favoarea sa de Curtea de Apel Oradea, fără să îl audieze și în temeiul unor motive care nu au fost invocate de Procurorul general. De asemenea, acesta reclamă lipsa unei căi de atac efective împotriva hotărârii pronunțate de Curtea Supremă de Justiție. Reclamantul invocă art. 6 § 1 și art. 13 din convenție, redactate după cum urmează în părțile lor relevante pentru cazul de față:

Art. 6 § 1

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

Art. 13

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de [...] convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

17. Guvernul contestă această teză.

A. Cu privire la admisibilitate

18. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă nici un alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

19. În ceea ce privește recursul în anulare introdus de Procurorul general, Guvernul consideră că anularea de către Curtea Supremă de Justiție a hotărârii definitive de achitare nu a adus atingere dreptului reclamantului la un proces echitabil. Acesta argumentează că fondul cauzei nu s-a reexaminat de către Curtea Supremă de Justiție, ci – pe baza motivelor invocate de Procurorul general în ceea ce privește aprecierea probelor de către instanțe – a decis să trimită cauza la prima instanță pentru administrarea unei a doua expertize și pentru efectuarea unei noi examinări a fondului. Având în vedere respingerea căilor de atac exercitate de către parchet, Guvernul consideră că singura cale pentru a corecta eroarea de fapt în cauză era recursul în anulare. De altfel, acesta observă că recursul în anulare a fost eliminat din Codul de procedură penală prin Legea nr. 576/2004. În ceea ce privește celelalte capete de cerere privind art. 6 § 1, Guvernul consideră că reclamantul a beneficiat de o procedură echitabilă pe parcursul întregii proceduri, inclusiv în fața Curții Supreme de Justiție – care, reamintește acesta, nu s-a pronunțat cu privire la temeinicia vinovăției sale –, iar absența reclamantului din fața acestei instanțe, deși a fost citat în mod legal, este echivalentă cu o renunțare la dreptul de apărare.

20. Reclamantul susține că, în urma recursului în anulare introdus de Procurorul general, prin hotărârea din 11 octombrie 2002, a suferit efecte contrare securității raporturilor juridice și că abrogarea în dreptul intern a acestei căi de atac demonstrează caracterul inechitabil al acestuia. De asemenea, refuzul Curții Supreme de a sesiza Curtea Constituțională și faptul că instanțele care i-au reexaminat cauza nu au dezbătut cu privire la necesitatea de a-l audia personal sunt argumente suplimentare în sensul inechității procedurii penale.

21. Curtea reamintește că respectarea dreptului la un proces echitabil și a principiului securității raporturilor juridice presupune ca nici o parte să nu fie autorizată să solicite supervizarea unei decizii definitive și executorii numai în scopul obținerii unei reexaminări a cauzei și a unei noi decizii în această privință. În special, supervizarea nu trebuie să devină o cale de atac mascată și simplul fapt că pot exista două puncte de vedere cu privire la acest subiect nu este un motiv suficient pentru rejudecarea unei cauze. Nu se pot face derogări de la acest principiu decât atunci când motive substanțiale și imperative impun acest lucru (*Riabykh împotriva Rusiei*, nr. 52854/99, pct. 52, CEDO 2003-IX). Cu toate acestea, cerința de securitate juridică nu este absolută: simpla posibilitate de a redeschide o procedură penală este compatibilă la prima vedere cu convenția. Cu toate acestea, faptul de a ști dacă exercitarea acestei posibilități de către autorități a adus atingere esenței procesului echitabil depinde de împrejurările particulare ale cauzei. În special, trebuie să se țină seama, în acest context: de consecințele pe care redeschiderea și procedura ulterioară le-au avut asupra situației persoanei în cauză și de cazul în care aceasta din urmă a solicitat ea însăși o asemenea reexaminare; de motivele pentru care instanțele au anulat hotărârea judecătorească definitivă; de conformitatea procedurii cu legislația internă; de existența în reglementarea internă și aplicarea în speță a unor mecanisme de protecție pentru a evita ca autoritățile naționale să nu abuzeze de această procedură; și de orice altă împrejurare relevantă în cauză (*Savinski împotriva Ucrainei*, nr. 6965/02, pct. 24-26, 28 februarie 2006; și *Radchikov împotriva Rusiei*, nr. 65582/01, pct. 44, 24 mai 2007).

22. În speță, după examinarea dosarului și a observațiilor părților, Curtea nu poate fi de acord cu Guvernul pentru a concluziona că autoritățile și-au exercitat competența de a iniția și de a desfășura un proces de revizuire păstrând un just echilibru între interesele individului și necesitatea de a garanta eficacitatea justiției penale. Curtea consideră că argumentele citate anterior ale Guvernului, care se sprijină în special pe faptul că s-a pronunțat o hotărâre de casare cu trimitere de către Curtea Supremă de Justiție, nu pot fi suficiente pentru a justifica anularea hotărârii de achitare favorabile reclamantului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Radchikov*, citată anterior, pct. 45-46, și *Bujnița împotriva Moldovei*, nr. 36492/02, pct. 21-23, 16 ianuarie 2007).

23. În acest sens, Curtea observă, pe de o parte, că recursul în anulare utilizat în speță de către autorități era o cale extraordinară de atac care nu putea fi inițiată decât de Procurorul general, ea nefiind, prin urmare, direct disponibilă reclamantului. Având în vedere că procurorul respectiv era superiorul ierarhic al procurorului care a participat la procedura în fața instanțelor ordinare, utilizarea acestei căi de atac suplimentare ridică, astfel, probleme privind respectarea egalității armelor, cu atât mai mult cu cât procedura pe care se întemeia recursul în anulare era, în principal, aceeași ca cea respinsă de instanțele ordinare în căile de atac ordinare formulate de către parchet. Pe de altă parte, Curtea subliniază că această procedură de revizuire nu se referea la descoperirea unor noi fapte relevante sau la nerespectarea unei garanții esențiale de procedură penală, care nu ar fi putut fi efectuate anterior de către parchet, ci rezulta din aprecierea de către instanțele interne a faptelor și a probelor aflate la dosar, arătând punctul de vedere diferit al parchetului cu privire la aspectul vinovăției reclamantului. Or, din dosar nu reiese că instanțele ordinare nu au examinat probele administrate în cadrul unei proceduri contradictorii – și, în această privință, se poate observa că parchetul nu a contestat raportul de expertiză – sau că au ajuns la concluzii arbitrare în raport cu aceste probe (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Bujnița*, citată anterior, pct. 23).

24. Având în vedere considerațiile precedente, Curtea consideră că, deși Curtea Supremă de Justiție nu s-a pronunțat pe fond la 11 octombrie 2002, aceasta a adus atingere în mod nefavorabil situației reclamantului, deoarece a anulat hotărârea de achitare care a fost pronunțată la 3 aprilie 2001, în ultimă instanță, de către Curtea de Apel Oradea. În circumstanțele cauzei, utilizarea recursului extraordinar ca o cale de atac mascată și anularea hotărârii definitive menționate mai sus au distrus echilibrul just care trebuie păstrat între interesele individului și necesitatea de a garanta eficacitatea justiției penale, aducând atingere esenței procesului echitabil (*Bujnița*, pct. 23 *in fine*, *Radchikov*, pct. 52; *Savinski*, pct. 25; hotărâri citate anterior).

25. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

26. Având în vedere că s-a constatat încălcarea, Curtea consideră că nu este necesar să se examineze separat pe fond capătul de cerere privind art. 13 din convenție și referitor la recursul în anulare și nici celelalte capete de cerere ale reclamantului privind alte aspecte specifice ale echității procedurii penale în cauză (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Calmanovici împotriva României*, nr. 42250/02, pct. 110, 1 iulie 2008, și *Muttillainen împotriva Finlandei*, nr. 8358/02, pct. 28, 22 mai 2007).

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 2 DIN CONVENȚIE

27. Reclamantul denunță o încălcare a dreptului său la prezumția de nevinovăție de către Curtea Supremă de Justiție care, în hotărârea de casare cu trimitere din 11 octombrie 2002, a precizat instanțelor de trimitere, pe baza elementelor aflate la dosar, că era în mod vădit eronată concluzia privind nevinovăția sa. Acesta invocă art. 6 § 2 din convenție care se citește după cum urmează:

„2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.”

28. Guvernul contestă acest argument.

29. Ținând seama de constatarea privind atingerea adusă esenței unui proces echitabil prin pronunțarea hotărârii din 11 octombrie 2002 de către Curtea Supremă de Justiție (punctele 21-25 de mai sus), Curtea consideră că, deși este necesar să fie declarată admisibilă plângerea în ceea ce privește motivarea hotărârii citate anterior, nu este necesar să se examineze separat fondul acesteia (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Popea împotriva României*, nr. 6248/03, pct. 38, 5 octombrie 2006).

III. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

30. Invocând art. 5 § 1 din convenție, reclamantul se plânge de nerespectarea dreptului său la libertate și la securitate datorită hotărârii Curții Supreme de Justiție din 11 octombrie 2002.

31. Curtea observă că, deși a fost condamnat în urma hotărârii pronunțate la recursul în anulare al Procurorului general, reclamantul nu a fost închis, din moment ce pedeapsa aplicată a făcut obiectul unui decret de grațiere (a se vedea supra, pct. 11). Prin urmare, în lipsa calității de victimă a reclamantului, în sensul art. 34 din convenție, această cerere este incompatibilă *ratione personae* cu dispozițiile convenției și trebuie respinsă în temeiul art. 35 § 3 și 4 din aceasta.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

32. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

33. Reclamantul solicită 100 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral.

34. Făcând trimitere la jurisprudența Curții, Guvernul susține că suma solicitată este excesivă.

35. Ținând seama de constatarea încălcării art. 6 § 1 din convenție în procedura penală privind reclamantul, Curtea consideră că persoana în cauză a suferit un prejudiciu moral. Pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede art. 41 din convenție, și având în vedere toate circumstanțele cauzei, Curtea acordă reclamantului suma de 2 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit.

B. Cheltuieli de judecată

36. Reclamantul nu a formulat o cerere de rambursare a cheltuielilor de judecată efectuate în cadrul procedurilor în fața instanțelor naționale sau în fața Curții.

C. Dobânzi moratorii

37. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere privind art. 6 § 1 și 2 și privind art. 13 din convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție prin nerespectarea principiului securității raporturilor juridice;

3. Hotărăște că nu este necesar să se examineze separat în fond celelalte capete de cerere privind art. 6 § 1 și 2 și art. 13 din convenție;

4. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerei definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, suma de 2 000 EUR (două mii euro), cu titlu de prejudiciu moral, care trebuie convertiți în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

5 Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 27 ianuarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte